

structura sintactică a limbii grecești, sînt schițate unele considerații de natură comparativ-structurală asupra infinitivului în greacă și în celelalte limbi indo-europene.

Accentul principal al analizei întreprinse de autoare cade asupra perioadei clasice a limbii grecești. Autoarea a explorat intensiv în vederea acestei lucrări cîteva texte fundamentale (Tucidide 1, Demostene 4, 6, 9 — *Filipice*, Platon — *Laches* și *Euthydemos*, Lysias, 1, 2 și 31) și extensiv întreg materialul oferit de gramatici, lexicoane, istorii ale limbii grecești. E de prisos a mai adăuga poate că lucrarea presupune o profundă cunoaștere a întregii literaturi moderne a problemei, considerate critic.

O bibliografie amplă (90 poziții) și un indice de materii completează în chip util această importantă contribuție la studiul structurii sintactice a limbii grecești, contribuție nu lipsită de sugestii exprese privind viitoarele direcții de cercetare.

Nicolae-Șerban Tanașoca

J.-A. DE FOUCAULT, *Recherches sur la langue et le style de Polybe*, Paris, Les Belles Lettres, 1972, 396 p. (Collection d'études anciennes.)

Studiul lui J.-A. de Foucault vine să umplă o supărătoare lacună a cercetărilor referitoare la κοινή. Într-adevăr, cartea sa reprezintă singura analiză de ansamblu dedicată, în secolul nostru, limbii și stilului lui Polibiu.

Sub îndrumarea profesorului Pierre Chantraine, autorul a alcătuit, după tehnica filologică tradițională, un repertoriu complet al mijloacelor de vocabular, al particularităților morfologice și sintactice, precum și al trăsăturilor stilistice specifice care pot fi relevate în textul *Istoriilor*, așa cum ni s-a păstrat el pînă astăzi.

Introducerea cărții, gîndită mai degrabă ca o simplă intrare în materie, se mărginește să-i ofere cititorului o evaluare a ipotezelor asupra datării existenței lui Polibiu (cca. 205—200 pînă la cca. 130—125 î.e.n., cf. p. 5), urmată de o scurtă judecată asupra limitelor apartenenței limbii acestui autor la κοινή și de o prezentare rezumativă a istoriei manuscriselor care poartă textul operei lui.

Cercetînd limba lui Polibiu, de Foucault, frapat de abundența verbală remarcabilă a istoricului grec, s-a simțit îndemnat să trateze mai întîi chestiunile privitoare la vocabularul operei acestuia (p. 13—62). Capitolul referitor la lexic cuprinde, după o amplă analiză a mijloacelor de formare a cuvintelor și a poetismelor, descrierea detaliată a principalelor influențe externe exercitate asupra terminologiei întrebuițate în *Istории*: influența surselor literare, cea a dialectelor grecești și cea a limbii latine. De asemenea, într-un lexic amănunțit (așezat în apendice, la sfîrșitul volumului, p. 325—389) se află înregistrate toate cuvintele specifice lui Polibiu sau atestate pentru prima dată în textul lui. Formele ἀπαξ λεγόμενα și poetismele sînt semnalate în mod aparte pe marginea paginilor acestui veritabil lexicon de inovații, cărui a se poate reproșa doar lipsa trimerelor — sub fiecare leamă — la paginile din interiorul volumului unde aceasta este luată în considerație.

Partea de morfologie, cea mai restrînsă din întregul volum (p. 63—76), tratează, fără pretenția unei analize exhaustive, despre particularitățile de declinare și de conjugare cele mai importante din text. Trebuie subliniat faptul că atît remarcile de ordin lexical, cît și cele de ordin morfologic implică adesea amănunțite reevaluări de critică textuală, dat fiind că tradiția transmiterii diferitelor pasaje ale textului lui Polibiu este departe de a fi unitară și sigură.

Capitolul dedicat sintaxei, cel mai substanțial (p. 77—200), trece în revistă probleme legate de acord, de întrebuițarea părților de vorbire (pronume, adjectiv, cazuri nominale);

prepoziții; timpuri și moduri verbale) și de construirea propozițiilor subordonate. Negației îi este rezervat un paragraf special (p. 197—200).

Analiza stilului *Istoriilor* este împărțită în două capitole de pondere aproape egală: alegerea cuvintelor (p. 205—247) și construcția frazei (p. 247—318). Observațiile fine și pertinente ale lui de Foucault sînt încununate în această parte a lucrării de o caracterizare amplă a artei de scriitor a lui Polibiu (p. 301—318) care prefigurează în mare măsură concluziile generale ale volumului (p. 319—324). Caracterul prudent și moderat al acestora din urmă onorează metoda cercetătorului, de loc tentat să se lanseze într-o deformare subiectivă a datelor concrete pe care le supuse, ordonate, unei analize riguroase. Volumul este încheiat de un sumar Indice de materii (p. 391—393).

Această scurtă trecere în revistă ne poate convinge cu ușurință că lucrarea lui J.-A. de Foucault va rămîne lungă vreme o carte-standard, un volum de referință indispensabil oricărui cercetător interesat de *κονή* în general și de opera lui Polibiu în special. Vom spune însă, totodată, că tocmai reușita unui asemenea volum scoate și mai mult în evidență necesitatea orientării studiilor de vocabular și de gramatică pe alte căi, nu mai puțin fructuoase: prezentarea descriptivă a sistemului gramatical și analiza alcătuirii **cimpurilor semantice** privilegiate din lexicul lui Polibiu vor alcătui în mod armonios replica sincronică și lăuntrică a analizei externe și comparativ-istorice pe care a dus-o la bun sfîrșit cercetătorul francez.

Dan Slușanschi

DEMETRIO MARIN, *Tra grammatica latina e storia antica*. Matera, F-lli Montemurro, 1972. 383 p. în 16°. (Biblioteca di Cultura diretta da Giovanni B. Bronzini, Saggi 7.)

Despre cariera științifică a compatriotului nostru Dumitru Șt. Marin, profesor la Universitatea din Bari, s-a mai vorbit ocazional în revista noastră, în legătură cu studiile sale despre Dionys din Halicarnas și paternitatea tratatului *Despre sublim*, se vorbește și în acest volum, în articolul despre data tratatului Roma—Callatis¹. Căci una din caracteristicile activității colegului nostru răzlețit e multilateralitatea preocupărilor, pe lângă rîvna neobosită care-l îndeamnă să-și încerce sagacitatea asupra cît mai multor probleme, de fiecare dată dificile.

Sub acest raport, sumarul culegerii astăzi semnalate e, se poate spune, grăitor, de vreme ce ne poartă din Italia pînă-n Lusitania și de la inscripția zgîrțiată pe fibula prenestină pînă la continuitatea elementului daco-roman pe teritoriul României, trecînd prin paleografie, gramatică istorică și istorie literară. Cele trei secțiuni ale cărții cuprind, într-adevăr (grupele după conținut mai curînd decît după dată, căci în fiecare din ele ni se prezintă scrieri recente alături de altele mai vechi), contribuții privitoare la toate aceste domenii, ale căror titluri mă socot dator să le reproduc cu atît mai mult cu cît să vorbesc despre toate nu mă-ncumet, din lipsă de răgaz și de competență.

După o scurtă prefață, în care autorul evocă împrejurările întocmirii volumului și-i indică pe scurt cuprinsul, prima secțiune ne prezintă studiile: *Scriptio continua*, Lat. 'subrigere' anteriore a 'surgere'?, *Rapporti fra 'fhefhaked' e 'feked'*, *L'iscrizione di 'Duenos'*. În cea de-a doua, mai bogată, se citesc contribuțiile (inegale ca întindere și noutate): *Il 'foedus' romano con Callatis* (împreună cu o *Postilla* adăugată), *I 'provinciales' ritirati dalla Dacia sotto Aureliano*, *La continuità dell'elemento daco-romano*, *Il retaggio romano in Romania*, *Latinità iberica e latinità dacica*; în sfîrșit, cea de-a treia grupează articolele: *Dionisio di Ali-*

¹ Vezi mai sus p. 57—67.